

Μελετητές Διασποράς

Project Overview

Publisher: Diaspora 2014

Start: Dec 17, 2014

Due: Jan 21, 2015

Produced with Scholar

Η ΔΙΑΣΠΟΡΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΙΝΑ ΒΕΝΤΟΥΡΑ

Version 3

ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΔΑ

Jan 9, 2015 at 10:22 PM

Στοιχεία

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

ΘΕΜΑ: ΛΙΝΑ ΒΕΝΤΟΥΡΑ

ΟΝΟΜΑΤΑ: ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΔΑ ΠΑΝΑΓΟΥΛΑ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΑ ΤΕΡΖΑΚΗ

ΕΞΑΜΗΝΟ: ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

ΕΤΟΣ: 2014-2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Επειδή το μεταναστευτικό φαινόμενο είναι διαχρονικό, διεθνές και πολυδιάστατο, ως προς τις αιτίες και τις επιπτώσεις του, επιβάλλεται η ακριβής εννοιολογική οριοθέτησή του. Για τον ορισμό της έννοιας «ελληνική διασπορά» χρησιμοποιούνται πραγματικοί και εθνοτικοί (ανθρωπολογικοί) ορισμοί. Ένας πραγματικός ορισμός έχει μικρό πλάτος και μεγάλο βάθος και επιδιώκει την επίτευξη ενός σκοπού. Σύμφωνα με αυτόν η ελληνική διασπορά περιλαμβάνει άτομα που χαρακτηρίζονται από ορισμένα γνωρίσματα όπως υπηκοότητα, διάρκεια παραμονής στο εξωτερικό κ.ά. Η έννοια της ελληνικής διασποράς αποκτά δε σαφές περιεχόμενο -και γίνεται παρατηρήσιμη- μόνο στο πλαίσιο συγκεκριμένων κοινωνικών θεωριών και πολιτικών επιλογών. Ο εθνοτικός ορισμός χρησιμοποιεί ποιοτικά γνωρίσματα αντικειμενικής ή υποκειμενικής μορφής. Αν προσθέσουμε τους αποδημήσαντες Έλληνες και τις «ιστορικές ελληνικές μειονότητες», εφαρμόζοντας και τους κανόνες του ορθού ορισμού, μπορούμε να ορίσουμε την ελληνική διασπορά ως άτομα τα οποία διαμένουν εκτός των ορίων της επικράτειας του ελληνικού κράτους τουλάχιστον πάνω από ένα έτος και, είτε είναι ιστορική μειονότητα στη ξένη χώρα, είτε μετοίκησαν στη χώρα αυτή για οποιονδήποτε λόγο, χαρακτηρίζονται από τα αντικειμενικά γνωρίσματα: γλώσσα, θρησκεία, ιστορία, λογοτεχνία, πολιτισμό, καταγωγή ή και τα υποκειμενικά γνωρίσματα -συνείδηση του ανήκειν- του ελληνικού έθνους. Ο ορισμός αυτός δικαιολογείται από τη διαπίστωση ότι οι έννοιες δεν είναι αμετακίνητες και οριστικές, αλλά εμπλουτίζονται και αναθεωρούνται ανάλογα με τις μεταβολές της αντικειμενικής πραγματικότητας και από την ποσοτική και μορφολογική σύνθεση του ερευνώμενου πληθυσμού, τη γεωοικονομική καθώς και τη γεωπολιτική, γεωγραφική θέση του ελληνικού κράτους.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΒΕΝΤΟΥΡΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Όσον αφορά το βιβλίο της «Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο», το οποίο έγραψε το 1999, μέσω της προσωπικής κοινωνικής και ιστορικής μελέτης της, συνέβαλε στην εξήγηση και το σχολιασμό των γεγονότων που έλαβαν χώρα στα τέλη της δεκαετίας του 1950, όταν ξεκίνησε το μεγάλο ρεύμα της ενδοευρωπαϊκής μετανάστευσης από την Ελλάδα. Έως τότε σχολιασμός αυτών των γεγονότων στηριζόταν στην οικονομική σκέψη των πολιτικών αλλά και στους δημοσιογράφους ή τους καλλιτέχνες που είχαν σκοπό να ικανοποιήσουν τα πρακτικά και συναισθηματικά αιτήματα που δημιουργούσε στην ελληνική κοινωνία η μαζική έξοδος του πληθυσμού απ' τη χώρα. Η κοινωνική μελέτη της Λίνας Βεντούρα, λοιπόν, μπόρεσε και κάλυψε τα κενά που είχε η ιστοριογραφία εκείνης της εποχής, η οποία δεν είχε ούτε το επιστημονικό βάρος ούτε την ιδεολογική τόλμη αλλά ούτε και τα ερευνητικά μέσα για να μπορέσει να εξηγήσει ή να σχολιάσει τα γεγονότα. Επίσης η κοινωνική αυτή μελέτη της Βεντούρα γίνεται εργαλείο για την ερμηνεία του μεταναστευτικού φαινομένου στις μέρες μας, που αφορά την οικονομική μετανάστευση κυρίως από την Αλβανία. Μάλιστα η μελέτη αυτή μπορεί να έχει μια άμεσα παιδαγωγική ακόμα και διδακτική παρουσία σχετικά με τους μηχανισμούς του μεταναστευτικού φαινομένου αλλά και τους όρους ζωής των Ελλήνων μεταναστών στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες μεταπολεμικά. Επιπρόσθετα στο βιβλίο της αυτό η Λίνα Βεντούρα συμβάλλει και στη μελέτη της ιστορίας του παροικιακού ελληνισμού, περιγράφοντας και σχολιάζοντας τις εσωτερικές ιεραρχήσεις των ελληνικών κοινοτήτων της Αμβέρσας και των Βρυξελλών μέχρι το 1960, εντοπίζοντας μάλιστα τις διαφορές στην κοινωνική σύνθεση των δύο ελληνικών κοινοτήτων απ' τη μια την κατεξοχόν αστική τάξη των Βρυξελλών και απ' την άλλη αυτή του βελγικού λιμανιού, πιο λαϊκή και με εντονότερες ταξικές διαφοροποιήσεις.

« Η μελέτη της διασποράς είναι η ιστορία μιας λέξης; Η γεωγραφία μιας έννοιας; Η μελέτη μιας πρακτικής; Μοιάζει να συνοδεύει την ανθρώπινη ιστορία από τότε που ο άνθρωπος μετακινήθηκε από τον τόπο του σε αναζήτηση τροφής. Η λέξη έχει διαφορετικές συνδηλώσεις τόσο στην κοινή λογική όσο και στην επιστημονική της χρήση. Στο βιβλίο αυτό διερευνάται το ευρύ λεκτικό και σημασιολογικό πεδίο της λέξης διασπορά, το οποίο ανανεώνεται διαρκώς και ανεξάντλητα από επιστήμονες, δημοσιογράφους, πολιτικούς αλλά και τους ανθρώπους που την εκπροσωπούν ή που νιώθουν ότι ανήκουν σ' αυτήν. Ένα αρχαίο κινέζικο ποίημα λέει πως «οπουδήποτε σκάνε τα κύματα του ωκεανού, υπάρχουν Κινέζοι». Ενώ οι Ινδοί λένε πως σαν τον φίκο της Βεγγάλης, η διασπορά τους σε άλλες χώρες παράγει ρίζες που ενισχύουν το ίδιο δέντρο. Οι Αρμένιοι προτιμούν τη μεταφορά της καρδιάς που οι ρίζες της απλώνονται στις τέσσερις γωνιές του κόσμου. Όσο για τους Έλληνες, η ίδια η λέξη έχει τις ρίζες της στα ελληνικά και η διασπορά συνοδεύει πάντοτε, με διάφορες μορφές, την ιστορία μας.

Δυναμική κίνηση

Τι είναι όμως η διασπορά και ποιος ανήκει σ' αυτήν; Στην πρόσφατη ιστορία, από τη δημιουργία των εθνών-κρατών κι ύστερα, η διασπορά αναφέρεται σε μία δυναμική κίνηση που συνήθως αντιτίθεται και αντιπαραβάλλεται στη στατικότητα των εδαφικών συνόρων (υπαρκτών ή επιθυμητών) ενός έθνους, ενώ την ίδια στιγμή αυτός ο μη εδαφοποιημένος τρόπος συνύπαρξης των διασκορπισμένων δεν μπορεί να θεωρείται αφύσικος ή ξένος προς το σύστημα των κρατών. Βέβαια, κάθε ομάδα μεταναστών ή νομάδων δεν συγκροτεί απευθείας μία απόδημη, διασπορική κοινότητα. Πρέπει να συμβάλλουν πολλοί άλλοι, ποσοτικοί και ποιοτικοί όροι, για τη θεσμοθέτηση μιας τέτοιας κοινότητας που διατηρεί κάποια ισχυρά κοινά χαρακτηριστικά. Ένα από τα χαρακτηριστικά των απόδημων κοινοτήτων είναι η δημιουργία και η διατήρηση δεσμών ή ενοποιητικών δεδομένων τόσο με τα καταγωγικά στοιχεία όσο και με τη χώρα υποδοχής. Ο θεσμός της υπηκοότητας είναι ένας τρόπος διατήρησης του δεσμού του διασκορπισμένου πληθυσμού με τη χώρα καταγωγής. Κάποτε, για την απόκτηση της ιθαγένειας, επικρατούσε το δίκαιο του εδάφους, ενώ αλλού κυριάρχησε το δίκαιο του αίματος. Σήμερα, με τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις, τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα και μπορεί κάποια μέρα να απαιτηθεί ακόμα και η θέσπιση του δίκαιου της διαδικτυακής κοινότητας, όπως περίπου θα συνέβαινε με την περίπτωση της Cyber Yugoslavia, ενός εικονικού διαδικτυακού κράτους που λειτούργησε από το 1999 ως το 2007 και έδωσε τόπο σε όσους Γιουγκοσλάβους ένιωθαν εξόριστοι κι εκπατρισμένοι.» λέει η Λίνα Βεντούρα σε άρθρο της στην εφημερίδα «Καθημερινή» με τίτλο «Η διασπορά ως γεωγραφική και ιστορική διαδικασία», δίνοντας έτσι την προσωπική της χροιά στον ορισμό της έννοιας διασποράς.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ

Στο βιβλίο «Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο» η Λίνα Βεντούρα αναλύει και σχολιάζει διεξοδικά την ελληνική μετανάστευση στο Βέλγιο. Ξεκινά με αναφορά στη διάχυτη οικονομική και κοινωνική σύγκρουση Φλαμανδών και Βαλλόνων στη βελγική κοινωνία του 20^{ου} αι. και συνεχίζει περιγράφοντας τις σχέσεις παραγωγής και την πολιτική των ανθρακωρυχείων, την έναρξη του μεταπολεμικού μεταναστευτικού ρεύματος προς τη χώρα, τις διακυμάνσεις στις σχέσεις με την Ιταλία, βασικό προμηθευτή ξένης εργατικής δύναμης, και τους όρους ανάπτυξης μεταξύ των μεταναστών της συνδικαλιστικής δράσης, που διχάστηκε ανάμεσα στο χριστιανικό και σοσιαλιστικό συνδικαλιστικό φορέα. Όσον αφορά το ελληνικό μεταναστευτικό ρεύμα στο Βέλγιο κάνει την εμφάνισή του το 1955, ενώ το 1957 υπογράφεται και διακρατικά πλέον η συμφωνία μεταξύ Βελγίου και Ελλάδος για εργασία αποκλειστικά στα ανθρακωρυχεία. Συνοπτικά, η συμφωνία όριζε πως τα ανθρακωρυχεία θα αναλάμβαναν τα έξοδα για την άδεια εργασίας, για τη μεταφορά από τον Πειραιά στο Βέλγιο, καθώς και τη στέγαση και τη διατροφή τους στον Πειραιά και στη διάρκεια του ταξιδιού. Οι υποψήφιοι ήταν υποχρεωμένοι να κάνουν ιατρικές εξετάσεις και όσον αφορά την εργασία στο Βέλγιο, οι Έλληνες

απολάμβαναν τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις τυπικά με τους Βέλγους. Οι Έλληνες μετανάστες, όπως όριζε η σύμβαση, εργάζονταν ως βοηθοί ανειδίκευτοι και μόνο μετά από πέντε χρόνια εργασίας στα ανθρακωρυχεία μπορούσαν να πάρουν άδεια για άλλο οικονομικό κλάδο. Η κάθοδος στις στοές και οι συνθήκες εργασίας εκεί ήταν ανυπόφορες και άκρως ανθυγιεινές γι'αυτό το λόγο και ένα τεράστιο ποσοστό των Ελλήνων μεταναστών μετά από ένα διάστημα επέστρεφε στην Ελλάδα και από αυτούς που έμεναν, μετά τα πέντε χρόνια υποχρεωτικής εργασίας εγκατέλειπαν τις στοές για άλλες εργασίες. Τη δεκαετία του 1960, με την κρίση του άνθρακα, μειώνεται σημαντικά η εισροή Ελλήνων στο Βέλγιο και έτσι το σταδιακό κλείσιμο των ανθρακωρυχείων θα δώσει την ευκαιρία στους Έλληνες να μετακινηθούν προς τα αστικά κέντρα και κυρίως στις Βρυξέλλες, όπου η ζήτηση εργασίας ήταν μεγάλη. Εκεί πολλοί από αυτούς κατάφεραν να γίνουν είτε έμποροι είτε να δημιουργήσουν μια δικιά τους επιχείρηση κι έτσι από οικονομικοί μετανάστες να εξελιχθούν σε εμπορικούς. Επιπλέον η Λίνα Βεντούρα στο έργο της «Ομογένεια και πολιτική του ελληνικού κράτους», κάνει μνεία και στους πολυάριθμους οικονομικούς μετανάστες που αφίχθησαν στην Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και μετά και προέρχονται από τον Πόντο, την πρώην Σοβιετική Ένωση και κυρίως την Αλβανία. Η ελληνική κοινωνία, λοιπόν, ενέταξε τους πληθυσμούς αυτούς χρηματοδοτώντας πολιτικές ενσωμάτωσής τους και πολιτογραφώντας, σε σχετικά σύντομο διάστημα, με ειδικές διαδικασίες τους περισσότερους. Σχετικά διαφορετική μοίρα είχαν οι επανομαζωμένοι «Βορειοηπειρώτες» αλλά και οι Πόντιοι, οι οποίοι παρά τις διακρίσεις εις βάρος τους, διαφοροποιήθηκαν στο λόγο αλλά και θεσμικά από τους «αλλογενείς» μετανάστες που ταυτόχρονα εισήλθαν στη χώρα. Έπειτα γίνεται αναφορά στο μεταναστευτικό ρεύμα των Ελλήνων προς τις Η.Π.Α από το 1990 και μετά, όπου πλέον υπάρχει μια ποιοτική διαφορά σε σχέση με τους παλιότερους, αφού οι περισσότεροι Έλληνες ή Ελληνίδες έρχονται στις Η.Π.Α όχι ως ανειδίκευτοι εργάτες ή ως ύφες αλλά στο πλαίσιο του να εξελιχθούν εκπαιδευτικά με σπουδές και στη συνέχεια να παραμείνουν στη χώρα για να κάνουν ακαδημαϊκή καριέρα.

ΤΥΠΟΙ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Από τη στιγμή που ιδρύθηκε το ελληνικό κράτος έως το 1922 το κράτος είχε υπερεδαφικό χαρακτήρα, δηλαδή απαρτιζόταν από αυτούς που κατοικούσαν εντός των εκάστοτε συνόρων, τους «αλύτρωτους» Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και τους Έλληνες της διασποράς. Πάνω σ'αυτό το πλαίσιο στηρίζεται η Λίνα Βεντούρα, η οποία στο έργο της «Ομοιογένεια και πολιτική του ελληνικού κράτους: Αποεδαφοποίηση των ορίων του έθνους», κάνει αναφορά στις παροικίες αυτής της εμπορικής διασποράς και υποστηρίζει ότι το ελληνικό κράτος έως το 1922 επιχειρούσε να ελέγξει τις παροικίες αυτές και τις κοινότητες των μεταναστών στις Η.Π.Α, αναζητώντας στήριξη κυρίως για την αλυτρωτική του πολιτική, αλλά και για τη βελτίωση των οικονομικών μεγεθών του. Οι πολιτικές ελίτ επεδίωκαν να συγκεντρωθεί το σύνολο της εθνικής κοινότητας στην ελληνική επικράτεια με την επέκταση των συνόρων, την απελευθέρωση των «αλύτρωτων» και την εγκατάσταση ή παλιννόστηση των υπόλοιπων ομογενών στα διευρυνόμενα εδάφη της Ελλάδας. Μετά το 1922, βέβαια, αναφέρει η Λίνα Βεντούρα ότι η Αθήνα εγκατέλειψε στην τύχη τους Έλληνες και τους εθνοτικά ελληνικούς πληθυσμούς στο εξωτερικό και επικεντρώθηκε στους εντός επικρατείας του έθνους. Ένας δεύτερος τύπος διασποράς που εντοπίζεται στο ίδιο έργο, είναι αυτός της εμπορικής διασποράς που τοποθετείται προεπαναστατικά και αφορά οικονομικά και πνευματικά ανθηρές παροικίες. Η δραστηριότητα της πρώτης εκτυλισσόταν στον άξονα Οθωμανικής- Αψβουργικής αυτοκρατορίας στην κεντροανατολική Ευρώπη και αφορούσε εισαγωγές ανατολικών πρώτων υλών (βαμβάκι, νήματα, δέρματα κ.ά.) και εξαγωγές μεταποιημένων προϊόντων από τις βιοτεχνίες της Αυστρίας και της Βοημίας. Η δεύτερη απ'τις προαναφερθείσες διασπορές ήταν η πιο πολυάριθμη, η πιο παλιά και εντοπίζεται στο χώρο της Τρανσυλβανίας και της Κεντρικής και Βορειοανατολικής Ουγγαρίας. Απαρτιζόταν από Μακεδόνες, βλαχόφωνους κατά μεγάλο ποσοστό που άρχισαν τις μετακινήσεις τους ήδη από τον 16ο αι., όταν οι εν λόγω περιοχές βρίσκονταν υπό οθωμανική κυριότητα. Επρόκειτο για ορθόδοξους, οθωμανούς υπηκόους, πληθυσμούς ορεινών οικισμών ή μικρών πόλεων που μετακινούνταν προς το βορρά, ακολουθώντας τους δρόμους του πλανόδιου εμπορίου. Σχετικά με μια ομιλία της στη Βουλή των Ελλήνων, το 2006, με θέμα «Οι Έλληνες στη διασπορά», η Λίνα Βεντούρα μεταξύ άλλων αναφέρεται και στους Έλληνες μετανάστες στο Άμστερνταμ, οι οποίοι στα μέσα του 18ου αι. διαμόρφωσαν μια μικρή εμπορική κοινότητα ενώ κατά το 19ο αι. και 20ο αι. εγκαταστάθηκαν στα μεγάλα λιμάνια των Κάτω Χωρών και κάποιοι πρώην ναυτικοί. Όλοι αυτοί ίδρυσαν στην περίοδο του Μεσοπολέμου λίγες ελληνικές καπνεμπορικές, γουνεμπορικές και ναυτιλιακές επιχειρήσεις καθώς και εταιρείες τροφοδοσίας πλοίων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Καθώς ένας ολοένα και αυξανόμενος αριθμός Ελλήνων επιλέγει να κινηθεί προς το εξωτερικό υπό το φως της σημερινής οικονομικής κρίσης, είναι φανερό ότι η ελληνική διασπορά μπαίνει σε μια νέα φάση στη μακρά και πολυτάραχη ιστορία της. Ταυτόχρονα πολλοί είναι οι μετανάστες (κυρίως «λαθρομετανάστες») που για διάφορους λόγους (πολέμου, διωγμών, και οικονομικών δυσχερειών) εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος και επηρεάζουν έτσι τη χώρα υποδοχής τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η Λίνα Βεντούρα δίνει τις δικές της προσωπικές θέσεις πάνω σ'αυτό το φλέγον ζήτημα όχι τόσο μέσω των βιβλίων της όσο μέσω της συμμετοχής της σε συλλογικά έργα. Υποστηρίζει, λοιπόν, όσο κι αν αυτό ακούγεται παράδοξο ότι η έλευση μεταναστών στη χώρα μας είναι πολύ πιθανό να δημιουργήσει περισσότερες ευκαιρίες για την οικονομία της. Αυτό το εξηγεί με βάση τους οικονομολόγους, οι οποίοι σε αντίθεση με τους πολιτικούς, ισχυρίζονται ότι η βασική αρνητική επίπτωση της μετανάστευσης προκύπτει από τη φυγή πολιτών με υψηλή εξειδίκευση προς άλλες χώρες και όχι από την εισροή μεταναστών. Επίσης, η Λίνα Βεντούρα αναφέρει ότι γενικά οι μετανάστες έχουν περισσότερες και πιο εξειδικευμένες επαγγελματικές δεξιότητες σε σχέση με το γηγενή ενεργό πληθυσμό. Ωστόσο, η

αναλογία των μεταναστών με διπλώματα δεν είναι ίδια για όλες τις χώρες υποδοχής. Παραδείγματος χάριν οι αγγλόφωνες χώρες τείνουν να προσελκύουν τους περισσότερους μετανάστες με πανεπιστημιακές σπουδές. Περίπου τρεις στους τέσσερις εξ'αυτών καταλήγουν στις Η.Π.Α, στον Καναδά, στην Αυστραλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η Λίνα Βεντούρα μέσα από το συνολικό της έργο θέλει να περάσει το μήνυμα ότι τόσο στο παρελθόν όσο και στο σύγχρονο περιβάλλον η στάση των γηγενών απέναντι στους μετανάστες παίζει σημαντικό ρόλο στις μεταξύ τους σχέσεις επηρεάζοντας την ποιότητα ζωής τους εν γένει. Συγκεκριμένα, μια ενδεχόμενη αρνητική στάση δεν επιτρέπει την αμοιβαία επιρροή και την προώθηση ανάπτυξης. Αντιθέτως μια θετική στάση συμβάλλει στην προώθηση ευημερίας και στον εμπλουτισμό, καθώς δε στηρίζεται στη δημιουργία διαχωριστικών γραμμών, αλλά στην ισοτιμία των ατόμων. Στον οικονομικό τομέα, παρατηρούνται σήμερα θετικές εξελίξεις αφού σε αντίθεση με την αντίληψη που κυριαρχεί ότι οι μετανάστες ευθύνονται για την αύξηση ανεργίας, έχει αποδειχθεί ότι αυτοί απασχολούνται σε θέσεις εργασίας τις οποίες απορρίπτουν οι γηγενείς λόγω των άσχημων συνθηκών εργασίας, των χαμηλών μισθών και του χαμηλού γοήτρου. Με την κάλυψη των κενών της παραγωγικής διαδικασίας επιτυγχάνεται αύξηση της παραγωγής, των επενδυτικών ευκαιριών, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και όλα αυτά συντελούν τελικά στη μείωση της ανεργίας. Όσον αφορά, τώρα, την αντίληψη ότι η μετανάστευση προκαλεί μείωση του μισθού των γηγενών πάλι δεν είναι απολύτως σωστή, αν σκεφθούμε ότι οι εργοδότες που απασχολούν φθηνή εργασία επωφελούνται καθώς βλέπουν την κερδοφορία τους να αυξάνει. Η υψηλή κερδοφορία προσελκύει επιχειρηματίες, οι οποίοι δημιουργούν περισσότερες ευκαιρίες σε αυτούς που ψάχνουν εργασία. Επομένως, από τα λεγόμενα της Λίνας Βεντούρα καταλήγουμε στο ότι οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στο ύψος του μισθού δεν είναι συνολικά αρνητικές. Μάλιστα διάφορες εκτιμήσεις για την αγορά εργασίας των Η.Π.Α έχουν δείξει ότι μόνο περί το ένα τρίτο της πτώσης του σχετικού μισθού θα μπορούσε να αποδοθεί στη μετανάστευση. Όμως, εκτός από εργατικό δυναμικό οι μετανάστες είναι και καταναλωτές. Αν και ένα μέρος του εισοδήματός τους καταλήγει μέσω εμβασμάτων σε ξένες οικονομίες, ένα μέρος χρησιμοποιείται για την κάλυψη βασικών αναγκών. Αποτελούν, λοιπόν, μέρος της ενεργής ζήτησης προϊόντων, εφόσον ένα μέρος του εισοδήματός παραμένει στη χώρα υποδοχής για την κάλυψη των εξόδων στέγασης, διατροφής και ένδυσης. Οι μετανάστες συχνά χρησιμοποιούν κατοικίες, οι οποίες έχουν «απαξιωθεί» από τους γηγενείς και μεταχειρισμένα καταναλωτικά αγαθά, δίνοντας νέα αξία σε κάτι που ήδη έχει κάνει τον κύκλο του στην οικονομία της χώρας υποδοχής. Η Λίνα Βεντούρα στα έργα της εκτός από το ρόλο της διασποράς σε οικονομικό επίπεδο, σχολιάζει και το ρόλο της σε κοινωνικό επίπεδο. Κατά βάση θα λέγαμε, ότι οι κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης συσχετίζονται άμεσα με το βαθμό που οι ξένοι μπορούν να αφομοιώσουν τις κοινωνικές συνήθειες των ντόπιων, αφού στις περιπτώσεις που αυτό δεν καθίσταται δυνατό δημιουργούνται συνθήκες κοινωνικής περιθωριοποίησης. Η Λίνα Βεντούρα λοιπόν ισχυρίζεται ότι σίγουρα οι κοινωνικές συνέπειες από τις μεταναστευτικές ροές για τη χώρα υποδοχής είναι αρκετές. Μια από αυτές είναι η αλλοίωση που προκαλείται στη δημογραφική εμφάνιση και δομή της χώρας αυτής. Το επιχείρημα που χρησιμοποιεί για να στηρίξει τη θέση αυτή είναι ότι στη σύγχρονη Ελλάδα η μετανάστευση θεωρείται ότι έχει συμβάλει ως ένα βαθμό στη μείωση του γηράσκοντα πληθυσμού και στην αναζωογόνηση ερημωμένων περιοχών κυρίως στην επαρχία. Αντιστοίχως, διαταράσσεται η νοοτροπία και η κοινωνική δομή της χώρας υποδοχής. Αυτό οφείλεται στο ότι οι ομάδες μεταναστών μεταφέρουν μαζί τους τα ήθη, τα έθιμα και τις πεποιθήσεις τους για διάφορα κοινωνικά θέματα, όπως είναι η θρησκεία, η παιδεία, η ηθική και οι διάφορες αξίες.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕ

Η Λίνα στην προσπάθειά της να αναλύσει και να εξηγήσει το μεταναστευτικό φαινόμενο χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο κοινωνιολογική προσέγγιση. Πιο συγκεκριμένα στο βιβλίο της «Μετανάστευση και έθνος» διερευνά το χαρακτήρα των κοινωνικών συνόλων και ομάδων, τη διαμόρφωση και τη διάρκεια των συλλογικών σωμάτων και τις διαδικασίες μεταβολής των κοινωνικών θέσεων και ιεραρχιών, προκειμένου να επιλυθούν τα φαινόμενα του εθνικισμού, του ρατσισμού και της μετανάστευσης, που συνδέονται άμεσα μεταξύ τους. Παρόμοια προσέγγιση έχει και στο βιβλίο της «Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο», όπου από τον τίτλο και μόνο καταλαβαίνουμε ότι αποδίδει έμφαση στο πρόσωπο του μετανάστη και φυσικά στην πολιτική και κοινωνική κατάσταση στις χώρες αποστολής και υποδοχής και στον προσδιορισμό του νομικού πλαισίου μετακίνησης μέχρι τα προβλήματα του καθημερινού βίου των μεταναστών και τους μετασχηματισμούς της εθνικής και κοινωνικής ταυτότητας τόσο των μεταναστών όσο και των κατοίκων της χώρας υποδοχής. Αυτό δε σημαίνει βέβαια, ότι το έργο της δεν ενέχει και κάποια ιστορικά στοιχεία, αφού σκιαγραφεί το πλαίσιο για τη βελγική κοινωνία του 20^{ου} αι. αναλυτικά και με ιστορική ακρίβεια. Τα κυριότερα πειστήρια για την κοινωνιολογική προσέγγιση που επιλέγει είναι το έκτο και έβδομο κεφάλαιο του βιβλίου της, όπου επιχειρείται μια κοινωνιολογική προσέγγιση του μετανάστη. Η συγγραφέας στηρίζεται σε προσωπικές συνεντεύξεις, σε διπλωματικά και ιδιωτικά αρχεία, σε ελληνικά έντυπα του Βελγίου, σε μια εντυπωσιακή γενικά ποικιλία πηγών πληροφόρησης για να συνθέσει πράγματι την πιο ουσιαστική και συμπυκνωμένη παρουσίαση των θέσεών της για την επιστημονική αποτίμηση του φαινομένου της μετανάστευσης. Η προσωπική της ευαισθησία, όντας η ίδια απόγονος μεταναστών και μετανάστρια, καθώς και η γνώση του θέματός της επιτρέπουν μέσα από το λόγο των μεταναστών να επισημάνει χαρακτηριστικές όψεις του καθημερινού τους βίου και να περιγράψει εύστοχα τη σύγκρουση νοοτροπιών και τα αποτελέσματά της στην επαφή του μετανάστη με τους θεσμούς του ανεπτυγμένου καπιταλιστικού κράτους. Παράλληλα η Λίνα Βεντούρα περιγράφει με ιστορική προοπτική την ελληνική κοινότητα ως χώρο όπου μεταφέρονται, ανάλογα με τη συγκυρία, τόσο οι πολιτικές και ιδεολογικές αντιπαραθέσεις της χώρας προέλευσης, όσο και τα προβλήματα, τα αιτήματα και οι προσδοκίες από τους μηχανισμούς της χώρας υποδοχής. Ωστόσο, παρά τη διαφύλαξη του ιστορικού πλαισίου στη χρήση των κοινωνιολογικών εργαλείων

ανάλυσης φαίνεται ότι τα τελευταία κυριαρχούν μεθοδολογικά στη διαδικασία αποτίμησης της μεταναστευτικής ταυτότητας.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΤΗΣ

Μια από τις βασικές ιδεολογικές παραδοχές που υποστήριξε είναι η έννοια των «δικτύων». Στο έργο της «Ομογένεια και πολιτική του ελληνικού κράτους. Αποεδαφοποίηση των ορίων του έθνους», αναφέρει ότι μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ενωμένη Ευρώπη και τη νέα θέση της στο διεθνές προσκήνιο, οι πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες στόχευαν στη διεύρυνση της οικονομικής και πολιτικής εμβέλειας της Ελλάδας στον παγκόσμιο χώρο. Προκειμένου δηλαδή να αντισταθμιστεί η περιθωριακή θέση της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να ισχυροποιηθεί η οικονομία της στην παγκόσμια αγορά, αναζήτησαν -με τη δημιουργία νέων θεσμών και δικτύων- ερείσματα στους «ομογενείς». Επεδίωκαν με τη διαμόρφωση δικτύων διασύνδεσης να αποκτήσει η χώρα προνομιακή πρόσβαση και να αναπτύξει οικονομικές γέφυρες με τα Βαλκάνια και τα κράτη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης με στόχο να εμφανιστεί η Ελλάδα ως σύνδεσμος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με άλλα μέρη του κόσμου που παίζουν σημαντικό ρόλο στην πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ή στην ενεργειακή της πολιτική. Έτσι λοιπόν, το ελληνικό κράτος μετά το 1989 απευθύνθηκε σε ολόένα και πιο ευρείες και διασκορπισμένες ομάδες Ελλήνων και ατόμων ελληνικής καταγωγής ή συνείδησης επιχειρώντας να τους εντάξει όλο και πιο ενεργά στο «εθνικό σώμα», να συσφίξει τους δεσμούς μαζί τους και να διαμορφώσει δίκτυα διασύνδεσης. Γενικότερα η Λίνα Βεντούρα μέσα από τα έργα της υποστηρίζει ότι όλες οι περιπτώσεις μετανάστευσης αποτελούν κάτι το επώδυνο. Για να μειωθούν όμως οι κίνδυνοι και οι ανασφάλειες των μεταναστών και όντας οι ίδιοι στερημένοι οικονομικών πόρων και μόρφωσης στηρίχθηκαν στο μοναδικό κεφάλαιο που διέθεταν, δηλαδή στα συγγενικά και τοπικά δίκτυα. Τα δίκτυα αυτά παρείχαν τις απαραίτητες πληροφορίες και πολλές πρακτικές διευκολύνσεις, καθόριζαν συχνά τον τόπο εγκατάστασης, φρόντιζαν για την εξεύρεση κατοικίας και εργασίας και προσέφεραν υλική και ηθική στήριξη. Σχετικά, τώρα, με την έννοια του «δυσισμού», η Λίνα Βεντούρα τη θίγει στο βιβλίο της «Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο», όπου αναφέρει ότι στη διαμόρφωση της ατομικής ταυτότητας των μεταναστών η επαφή με τη χώρα υποδοχής εμφανίζεται καθοριστική, ενώ η προσπάθεια ενσωμάτωσης στη νέα κοινωνική πραγματικότητα ελέγχεται από την κυρίαρχη εικόνα της Ελλάδας στο εξωτερικό, από την προηγούμενη ιδεολογική αποσκευή των μεταναστών, από τις ήδη διαμορφωμένες παραγωγικές σχέσεις στον τομέα της εργασίας, από την αντιπαλότητα των διαφόρων μεταναστευτικών ομάδων, που την καθορίζει η υποδοχή και αποδοχή του βελγικού περιβάλλοντος. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο η προσπάθεια ανάπτυξης της συλλογικής ταυτότητας των μεταναστών διαμορφώνεται σε πεδίο ανταγωνισμού και συγκρούσεων. Στο πλαίσιο του δυισμού εντάσσεται και ο διάλογος της Λίνας Βεντούρα με άλλους κοινωνιολόγους στην εφημερίδα αυγή με θέμα το δίπολο γηγενούς -μετανάστη .Η ταυτότητα μας δεν είναι παρά μια σύνθεση πολλών διασταυρωμένων υπαγωγών (υπαγωγή =κατάταξη σε ένα ευρύτερο σύνολο) ,μια μεταβλητή που διαμορφώνεται και μεταβάλλεται με συνιστώσες όπως ο τόπος χρόνος ,η εθνική καταγωγή κοινωνική τάξη, το πολιτισμικό υπόβαθρο ,το φύλο ,η θρησκεία και η γλωσσά. Από τη στιγμή που θα δούμε την υπαγωγή του εαυτού μας σε μια ταυτότητα ως ένα «σύνολο» σε πολλές συνιστώσες, θα μπορούσαμε ίσως να βρούμε ευκολότερα κοινά σημεία με τον «άλλον» το «διαφορετικό». Η υπαγωγή στην ομάδα λειτουργεί ταυτόχρονα ως προσεταιρισμός και αποκλεισμός. Ο μετανάστης πριν ακόμα φτάσει στη χώρα υποδοχής ,έχει μια εικόνα για τη χώρα αυτή : είναι το μέρος όπου θα επιχειρήσει να κάνει μια νέα αρχή στη ζωή του .Εάν εύχεται να γυρίσει σύντομα στην πατρίδα του ίσως να αλλάξει δραματικά τις συνήθειες του και τον τρόπο ζωής του ,εάν όμως στοχεύει σε μια μακρόχρονη ή και μόνιμη εγκατάσταση έχει πιθανώς την ευκαιρία να χαράξει μια νέα ζωή .Στην περίπτωση αυτή ,ο άνθρωπος που έχει μεταναστεύσει αποκτά μια νέα συνιστώσα της ταυτότητας του που δομείται από τα όσα βιώνει στη νέα χώρα που έχει «υιοθετήσει» καθώς και από τη διαφορετική οπτική γωνία που «υιοθετεί» για να βλέπει τα πράγματα .Μια βασική προϋπόθεση για να είναι ανοιχτός στον πολιτισμό της χώρας υποδοχής είναι να νιώσει ότι ο πολιτισμός της χώρας καταγωγής του γίνεται αντικείμενο σεβασμού ήταν αναγκαίο να υπάρχει μεταξύ των πολιτών της χώρας υποδοχής και των μεταναστών ,όχι απαραίτητα συναίνεση ,αλλά ένας κώδικας συμπεριφοράς που διευκολύνει τη μεταξύ τους επαφή. Μέσα σε ένα κλίμα αμοιβαίου σεβασμού ,οι πράξεις και οι συμπεριφορές που υιοθετεί ο μετανάστης από τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής ,ώστε να διευκολυνθεί ,παύουν να είναι μια απλή πράξη διευκόλυνσης και μετατρέπονται σε κινήσεις προσέγγισης και ουσιαστικής πολιτισμικής ανταλλαγής - διαπραγματεύσεως. Ωστόσο η παγκοσμιοποίηση επιβάλλει μια νέα σύλληψη της ταυτότητας με την οποία ο μετανάστης θα πρέπει να συνάδει .Σήμερα αναφερόμαστε στο προβάδισμα του δυτικού πολιτισμού παγκοσμίως και τη συρρίκνωση των υπόλοιπων πολιτισμών σε «κουλτούρες της περιφέρειας». Οι πολίτες έτσι των υπόλοιπων πολιτισμών σε αντίθεση με αυτούς της Δύσης βιώνουν έντονα την αλλαγή του τρόπου ζωής τους που συχνά προϋποθέτει την εγκατάλειψη ενός μέρους του πολιτισμού τους. Ίσως το να δηλώνουν με έμφαση την εμμονή τους σε συγκεκριμένους τρόπους συμπεριφοράς ,συχνά μέσω της ενδυματολογικής τους επιλογής και της ομιλίας ,σχετίζεται με τις αμφιβολίες ή το φόβο που τρέφουν ότι εάν αφομοιωθούν θα χάσουν ένα σημαντικό μέρος του εαυτού τους που αφορά την ιστορία τους και το σεβασμό που έχουν για την καταγωγή τους. Οι συνομιλητές τώρα προκειμένου να στηρίξουν τα λεγόμενα τους φέρνουν παραδείγματα λέγοντας: Οι πολίτες του Τρίτου κόσμου εξαιτίας του αδιέξοδου το οποίο αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες τους ,βρίσκονται συχνά στην ανάγκη να καταφεύγουν ως οικονομικοί ή πολιτικοί πρόσφυγες στην Ευρώπη ή στην Αμερική .Επίσης η διάλυση των κομμουνιστικών πολιτευμάτων οδήγησε σε κρίση πολλά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης .Σε πολίτες των Βαλκανίων αλλά και σε αυτούς που προέρχονται από παλαιότερους πολιτισμούς ,η εκδυτικοποίηση και η αμερικανοποίηση φαντάζουν σα συνώνυμα του εκσυγχρονισμού .Πιθανόν ο φόβος τους να προσαρμοστούν σε ένα δυτικό πρότυπο συνάδει με την ιδέα ότι θα πρέπει να γίνουν «υποτελείς» και όχι συνοδοιπόροι του κυρίαρχου πολιτισμού. Στην εφημερίδα «Το Βήμα» στο άρθρο με τίτλο «Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων» ,η Λίνα Βεντούρα ισχυρίζεται ότι οι μεταναστεύσεις Ελλήνων προς τις υπερπόντιες

χώρες προκλήθηκαν από τη δράση και την αλληλεπίδραση πολλών παραγόντων ,όπως η αποδιοργάνωση της παραδοσιακής αγροτικής οικονομίας της Ελλάδας ,οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό ,η πληροφόρηση ,οι προσδοκίες και οι στρατηγικές των ίδιων των μεταναστών και των οικογενειών τους. Ένας ακόμη παράγοντας είναι και η σταφιδική κρίση στα τέλη του 19 ου αι. ,η Κατοχή και ο Εμφύλιος στον 2ο αι. αλλά και η βελτίωση των συνθηκών της μετακίνησης και οι μύθοι που διαδόθηκαν για τις κοινωνίες υποδοχής. Αναφέρει ,λοιπόν, η Λίνα Βεντούρα ότι μετά το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισαν οι μεγάλες ροές αποδημίας από την Ελλάδα προς Αυστραλία ,ΗΠΑ, Καναδά και Δυτική Ευρώπη .Το μεταναστευτικό ρεύμα άρχισε μετά το τέλος του Εμφύλιου Πολέμου ,ενισχύθηκε από το 1955,γνωρίσε έξαρση το 1963-1965 και ύφεση από το 1973.Στις χώρες υποδοχής οι μετανάστες Έλληνες και Ελληνίδες συχνά με τις οικογένειες τους πήγαιναν σε ξένες χώρες για να βρουν εργασία και απασχολήθηκαν σε θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης αλλά και σε επιστημονικές θέσεις.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΙΝΑ ΒΕΝΤΟΥΡΑ

Η κριτική στο πρόσωπο της Λίνας Βεντούρα ως επί το πλείστον είναι θετική και τη συμβολή της στο θέμα της ελληνικής διασποράς δεν μπορεί να την αμφισβητήσει κανείς ,ο οποίος να σχετίζεται με αυτού του είδους το αντικείμενο .Πιο συγκεκριμένα ,σχετικά με το προσωπικό της βιβλίο «Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο» σχολιάζει η Άννα Μαχαίρα ότι το βιβλίο της αυτό ανταποκρίνεται απόλυτα στα αιτήματα της επίκαιρης εκδοχής της ιστορίας της μετανάστευσης και ότι όντας και η ίδια απόγονος μεταναστών και μετανάστρια μπορεί και «παντρεύει» την προσωπική της πείρα με τη μελέτη της εμπλουτίζοντάς τη με την ευχέρεια ένταξης των στερεότυπων εικόνων για τον Έλληνα μετανάστη .Η Άννα Μαχαίρα υποστηρίζει παρ'όλα αυτά ότι σε κάποια σημεία του έργου της η ροή των επιχειρημάτων της είναι αποδυναμωμένη αλλά και οι εξηγήσεις όσον αφορά την ανάλυση των αιτιών της ελληνικής μετανάστευσης εμφανίζονται να είναι μάλλον ισχνές και αβέβαιες. Στη συνέχεια επικροτεί την ανάλυση της Λίνας Βεντούρα πάνω στις συνθήκες και τους όρους μετακίνησης των Ελλήνων προς το Βέλγιο αλλά και την υποδοχή του γεγονότος από την ελληνική κοινωνία και από το βελγικό εργασιακό χώρο των ανθρακωρυχείων καθώς και η πηγή πληροφοριών και προβληματισμού της που είναι το αρχείο της Ομοσπονδίας Ιδιοκτητών Βελγικών Ανθρακωρυχείων και ερευνάται για πρώτη φορά αποδεικνύεται εξαιρετικά γόνιμη . Επίσης αναφέρεται πως η Λίνα Βεντούρα σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να κατηγορηθεί για αναντιστοιχία ανάμεσα στις θεωρητικές της αναζητήσεις και την ποιότητα και την ποικιλία πηγών που έχει ερευνήσει ,καθώς και η ασφαλής χρήση των πηγών συνδυάζεται με την ευχέρεια στην παράθεση της δευτερογενούς βιβλιογραφίας όπου καταφέρνει να διαλέγεται με το κείμενο των άλλων χωρίς να ανατρέπει τον προσωπικό της ρυθμό . Έτσι η ιστορική της συγγραφή υποτάσσεται στην αφηγηματική λογική που έχει τη δυνατότητα να ενσωματώνει και να προβάλλει το επιμέρους εμπειρικό υλικό στο πλαίσιο διαφορετικών κάθε φορά προβληματικών .Από την άλλη πλευρά, αναφέρει η Άννα Μαχαίρα, αυτή η πρακτική αποδυναμώνει κάποτε την ισχύ των επιχειρημάτων αφού ο θεωρητικός λόγος διαχέεται στη δομή μιας μελέτης που αρθρώνεται σε άλλη ,περισσότερο περιγραφική βάση .Τέλος στο έργο της γίνεται φανερό ότι ο ανεπιτήδευτος λόγος της Λίνας Βεντούρα και τα λιτά εκφραστικά μέσα συγκροτούν το στέρεο υπόβαθρο του αιτήματος της πολύπλευρης προσέγγισης του θέματος ,έτσι που το βιβλίο γίνεται ανάγνωσμα προσιτό και εκτός των ορίων της ενδιαφερόμενης επιστημονικής κοινότητας. Η ευκολία που διαπιστώνεται στην ανάγνωση δε συμπίπτει με την ευκολία της συγγραφής του βιβλίου ,τον όγκο δηλαδή της δουλειάς και την ποιότητα της έρευνας που υπήρξαν προϋποθέσεις της υλοποίησής του. Και έτσι αυτός ο ευτυχής συνδυασμός συγκροτεί αναμφισβήτητα ένα από τα μεγάλα και άμεσα ορατά πλεονεκτήματα της μελέτης της Λίνας Βεντούρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έχοντας πλέον φτάσει στο τέλος της εργασίας μας αυτής, μπορούμε να πούμε ότι τα οφέλη που προσκομίσαμε μέσα από την πορεία της μελέτης και της έρευνάς μας πάνω στο θέμα της διασποράς είναι πολλά και σίγουρα χρήσιμα. Καταλάβαμε, λοιπόν, ότι το ζήτημα της διασποράς είναι πολυδιάστατο και διαχρονικό στο πέρασμα των χρόνων κι έτσι δύσκολα μπορεί να ερμηνευθεί. Εμείς προσωπικά με απλά λόγια θα λέγαμε ότι διασπορά ονομάζουμε ένα σύνολο ατόμων που έχουν μεταναστεύσει από τη χώρα τους και μένουν σε άλλες χώρες για περισσότερο από ένα έτος. Σχετικά με τη Λίνα Βεντούρα, διαπιστώσαμε ότι στα έργα της τόσο τα προσωπικά όσο και τα συλλογικά, στα οποία συμμετείχε, πέρα από το βάθος της έρευνας που έχει κάνει διάχυτα είναι και τα προσωπικά της στοιχεία, αφού και η ίδια υπήρξε απόγονος μεταναστών και μετανάστρια.Επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον φαίνεται να έχει για τους Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο, καθώς έχει και προσωπικό βιβλίο ειδικά πάνω στο θέμα. Σε όλο το φάσμα του έργου της γίνεται φανερό το συναίσθημα συμπάθειας, κατανόησης καθώς και η υποστήριξη που δείχνει στο πρόσωπο του μετανάστη, γι'αυτό και στις περισσότερες συνεντεύξεις που έχει δώσει σε εφημερίδες τίθεται υπέρ των ευνοϊκών σύγχρονων μέτρων που πρέπει να ληφθούν από τους φορείς της κοινωνίας για το μετανάστη και την ομαλή του ένταξη και κατά συνέπεια αφομοίωση από τις χώρες υποδοχής του. Κλείνοντας θα θέλαμε να παραθέσουμε ένα απόσπασμα από ραδιοφωνική συνέντευξη που έδωσε ο Ν.Καζαντζάκης στο Παρίσι στο Γάλλο δημοσιογράφο ,Pierre Sipriot, στις 6 Μαΐου, 1955 και θεωρούμε ότι δίνει απόλυτα με τις σημερινές συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας και τους αμέτρητους νέους Έλληνες που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το πατρικό έδαφος για να αναζητήσουν την τύχη τους σε άλλες χώρες.

Για την Ελλάδα

«Όσο πιο μακριά είμαστε από την πατρίδα μας, τόσο περισσότερο τη σκεφτόμαστε και τόσο περισσότερο, την αγαπάμε. Όταν βρίσκομαι στην Ελλάδα βλέπω τις μικρότητες, τις ύτριγκες, τις ανοησίες, τις ανεπάρκειες των αρχηγών, τη μιζέρια του λαού . Όμως από μακριά δε βλέπουμε τόσο ευδιάκριτα την ασκήμια και έχουμε περισσότερη ελευθερία να πλάσουμε μια εικόνα της πατρίδας αντάξια ενός ολοκληρωτικού έρωτα. Να γιατί δουλεύω καλύτερα και αγαπώ καλύτερα την Ελλάδα όταν βρίσκομαι στο εξωτερικό. Μακριά της καταφέρνω να συλλάβω καλύτερα την ουσία της και την αποστολή της στον κόσμο και συνακόλουθα στη δική μου ταπεινή αποστολή. Κάτι ιδιαίτερο συμβαίνει στους Έλληνες που ζουν στο εξωτερικό, γίνονται καλύτεροι. Έχουν την περηφάνια της φυλής τους, νιώθουν ότι όντας Έλληνες έχουν την ευθύνη να είναι αντάξιοι των προγόνων τους. Η πεποίθησή τους, ότι κατάγονται από τον Πλάτωνα και τον Περικλή ,μπορεί ίσως να είναι μια ουτοπία, μια αυθυποβολή χιλιετιών όμως αυτή η αυθυποβολή, γενόμενη πίστη, ασκεί μια γόνιμη επίδραση στη νεοελληνική ψυχή. Χάρη σ' αυτή την ουτοπία επέζησαν οι Έλληνες. Μετά από τόσους αιώνες εισβολών, σφαγών, λιμών, θα έπρεπε να πεθάνουν. Η Ελλάδα επιζεί ακόμα, επιζεί νομίζω μέσα από διαδοχικά θαύματα.»

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

(1999) Έλληνες μετανάστες στο Βέλγιο, Νεφέλη

(1994) Μετανάστευση και έθνος ,Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού -Μνήμων

Ομογένεια και πολιτική του ελληνικού κράτους: Αποεδαφοποίηση των ορίων του έθνους .

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

(2006)Οι Έλληνες στη διασπορά ,Βουλή των Ελλήνων

(2007) Η μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής, Εκδόσεις Παπαζήση

Ποιος είναι ΕΛΛΗΝΑΣ; Μετανάστευση, δημοκρατία και ιθαγένεια; Το Έθνος

Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής των Ελλήνων -γνώμες (άρθρο εφημερίδας)

ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΔΑ
